

N:o 45.

Ank. till Riksd. Kansli den 27 Mars 1875, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om förändrad reglering af skjutsväsendet.

(I. A.)

Uti särskilda, inom Andra Kammaren väckta och till Stats-Utskottets behandling hänskjutna motioner är rörande ifrågavarande ämne föreslaget:

1:o af Herr *Aug. Börjesson* (i motion N:o 20):

a) att Riksdagen i underdånig skrifvelse måtte anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes till nästa Riksdag afgifva nådigt förslag till skjutsningsväsendets ordnande på sådant sätt, att de nuvarande skjutsningsskyldige icke vidare deraf särskildt betungas; och

b) att, intill dess skjutsningsväsendet kunde blifva ordnad, skjutslegan, från och med den 1 nästa Juli, för gästgifveri-, håll- och reservskjutsen måtte höjas till 1 krona 20 öre milen.

2:o af Herr *Christen Assarsson*, med hvilken tio af Kammarens ledamöter instämt, (i motion N:o 52):

A. att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla det Kongl. Maj:t täcktes, så fort ske kan, låta vidtaga åtgärder, ledande derhän, att skjutsväsendet varder genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och landstingen ordnad på följande grunder:

1. att all skjuts blifver till entreprenörer upplåten, derigenom gästgifveri-, håll- och reservskjutsen komme att upphöra;

2. att vid den årliga markegångssättningen för hvart län, eller, der omständigheterna sådant föranleda, för särskilda distrikt derinom, fastställes ett belopp, hvarmed legan per mil så väl för häst som åkdon bör af resande erläggas;

3. att, derest sedermera sig visar, det vid anställd entreprenad-auktion ej någon vill ensam mot bekommande af den sålunda bestämda lega öfvertaga skjutsningen, den ytterligare ersättning i ett för allt, som för entreprenörs erhållande erfordras, blifver genom auktion bestämd;

4. att landstinget bör utgifva denna ersättning; och

5. att, derest landstinget finner nödigt i och för berörda utgift upptaga landstingsskatt, denna skall uttaxeras efter II Artikelns beviljning; samt

B. att Riksdagen måtte besluta:

1. att hälften af hvad landstinget sålunda nödgats erlægga skall detsamma af statsverket ersättas; och

2. att för detta ändamål till Kongl. Maj:ts disposition ställes ett anslag af två hundra tusen kronor.

3:o) af Herr *August Pettersson* (i motion N:o 71): att reservskjutsen måtte helt och hållet öfvertagas af staten, eller ock, derest detta förslag ej ansåges utförbart, att, der entreprenad icke utan särskilda tillskott från de reservskyldiges sida kan åstadkommas, skjutsersättningen måtte höjas från 80 öre till 1 krona 20 öre pr mil;

4:o) af Herr *P. Näsman* (i motion N:o 95): att Riksdagen, med tillkännagifvande af sin åsigt att gästgifveri-, håll- och reservskjutsskyldigheten bör så väl för stad som land upphöra, måtte uti underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes, om möjligt, till nästa Riksdag afgifva nådigt förslag till skjutsningsväsendets fullständiga ordnande på sådant sätt, att jordbruket icke vidare deraf betungas, samt att i regeln den resande må betala skjutsens fulla värde;

5:o) af Herr *Olof Andersson* (i motion N:o 103): att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes förordna, att, intill dess skjutsskyldigheten kan på något sätt ordnas, gästgifveri-, håll- och reservskjuts utgöres, der skjutsningen icke bestrides med entreprenad, med 1 krona 50 öre för milen för hvarje häst, samt att legan för entreprenadskjuts skall utgå med 2 kronor för milen för hvarje häst, så väl på land som i stad, samt att vagnslegan skall utgöra 25 öre milen; och slutligen

6:o) af Herr *C. Treffenberg*, med hvilken Herrar *A. J. Lyth* och *C. Kolmodin* sig förenat, (i motion N:o 130): att Riksdagen måtte, anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes, så snart ske kan, vidtaga sådana åtgärder, hvilka leda derhän, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller landstingen må, utan hinder af någon på förhand bestämd taxa för skjutslegan, få läns- eller distriktvis ordna skjutsväsendet på följande grunder, nemligen:

1:o) att vid den årliga markegångssättningen för hvarje län, eller, der omständigheterna sådant föranleda, för särskilda distrikt derinom, kostnaden i orten för skjuts, beräknad efter en häst och för en mil, uppskattas till ett visst belopp, som under rubrik *en skjutsmil* i markegångstaxan utsättes;

2:o) att den resande må betala skjutsens fulla värde, uttryckt i den vid skjutsentreprenadauktion betingade legans belopp, der landstinget icke finner skäligt bevilja medel för skjutslegans nedsättande, eller, efter hvad i nästföljande moment sägs, är skyldigt att medel för samma ändamål anslå;

3:o) att, der vid anställd entreprenadauktion skjutslegan finnes hafva uppgått till högre belopp än medelvärdet af de fem närmast föregående årens markegångspris å en skjutsmil i orten, den resande icke skall vara skyldig att i skjutslega utgifva mer än beloppet af oförmälda medelvärde, men entreprenören deremot vara berättigad att för skilnaden mellan samma medelvärde och skjutslegans hela belopp erhålla godtgörelse af landstingsmedel;

4:o) att, der landstinget, vare sig för fullgörandet af den landstinget sålunda åliggande skyldighet eller eljest för skjutslegans ytterligare nedsättande under det i nästföregående moment stadgade belopp, finner nödigt besluta uttaxering af landstingsskatt, sådan skatt skall i öfverensstämmelse med 2:dra punkten 47 § af Kongl. förordningen om landsting den 21 Mars 1862 uttaxeras i förhållande till den allmänna beivllningen enligt II Art. i beivllningsstadgan;

hvarjemte motionären föreslagit dels följande

Öfvergångsstadgande:

att Kongl. Maj:t täcktes anbefalla, dels att värdet af en skjutsmil, på sätt i 1 mom. här ofvan finnes föreslaget, skall första gången uppskattas och i markegångstaxan utsättas under året näst före det, då författning i ämnet träder i tillämpning; och dels att i afseende å de entreprenadauktioner, som varda anställda under de fem första åren efter det författningen vunnit tillämpning, skall gälla, att om skjutslegan finnes hafva uppgått till högre belopp än värdet af en skjutsmil, sådant detta första gången blifvit bestämdt, den resande icke skall vara skyldig att i skjutslega utgifva mer än samma värde, men entreprenören deremot vara berättigad att för skilnaden emellan detta värde och skjutslegans hela belopp erhålla godtgörelse af landstingsmedel, i afseende å hvilken godtgö-

relse jemväl bestämmelserna i 4 mom. här ofvan skola lända till efterrättelse;

dels ock, i händelse de af honom föreslagna grunder för ordnandet af skjutsväsendet blefve af Riksdagen godkända, att Riksdagen måtte besluta:

att, der landstinget funnit skäligt bevilja eller i följd af den landstinget åliggande skyldighet nödgats anslå medel för skjutslegans nedsättande, hälften af det sålunda utgifna beloppet skall landstinget af statsmedel ersättas.

Då frågan om skjutsväsendets ordnande under sistlidna riksdag var föremål för Stats-Utskottets behandling, utarbetades å Utskottets Inkomstafdelning en kort redogörelse för detta ärendes uppkomst och utveckling samt den behandling dithörande frågor under de senare åren vunnit, hvilken redogörelse finnes, i form af reservation, vidfogad Utskottets utlåtande N:o 83 af den 30 April 1874, och har Utskottet nu, hänvisande till berörda redogörelse, velat, såsom ett tillägg dertill, i minnet återkalla, att det af Stats-Utskottet vid sistlidna riksdag framlagda förslag, hvilket utgick derpå: *a)* att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att, med bibehållande af nu gällande bestämmelser rörande legan för gästgifveri-, håll- och reservskjuts, der skjutsningsbestyret icke är stäldt på entreprenad, Kongl. Maj:t täcktes förordna, att legan för entreprenadskjuts må, der den icke i följd af särskilda förhållanden är eller varder till högre belopp bestämd, utgöras med högst 1 krona 60 öre min för hvarje häst; samt *b)* att det å sjetten hufvudtiteln i gällande rikstat uppförda reservationsanslag »till lättnad för skjutsningstungan, der den genom entreprenad bestrides och är särdeles tryckande», måtte till 175,000 kronor förhöjas, endast blef af Första Kammaren godkändt, hvaremot Andra Kammaren antog ett under öfverläggningarne af Herr Trefenberg framställt nytt förslag till frågans lösning; att sedan Stats-Utskottet uppgjort och till Kamrarne afgifvit förslag till sammanjemkning af de olika meningarne, detta ej heller vann bifall, samt att Riksdagens slutligen genom gemensam votering afgjorda beslut fattades i enlighet med Utskottets ofvan omförmälda förslag.

Detta Riksdagens beslut afsåg endast en tillfällig åtgärd, hvilket äfven skulle blifva förhållandet, om något af de förslag att, der entreprenad ej eger rum, tills vidare höja skjutslegan, som nu äro väckta, blefve af Riksdagen antaget. Också har Utskottet desto mindre kunnat förorda något sådant, dessutom i strid mot den af de två senaste Riksdagarne uttalade mening stående och frågans slutliga lösning uppehållande, förslag, som, efter Utskottets tanke, något vidare undanskjutande af skjuts-

väsändets skiljande från jordbruket och i sammanhang dermed omreglerande ej bör ega rum, och Utskottet därför ansett sig böra föreslå Riksdagen att till Kongl. Maj:t ingå med anhållan om vidtagande af de till berörda ändamål ledande åtgärder. Dervid har Utskottet jemväl trots sig böra antyda de grunder, hvarpå enligt dess mening de för frågans tillfredsställande lösning erforderliga föreskrifter skulle kunna byggas.

Innan Utskottet emellertid öfvergår till framställningen af dessa grunder, har Utskottet först velat fasta Riksdagens uppmärksamhet på svårigheten, för att ej säga omöjligheten, af att genom en för hela riket gällande lagstiftning, derest den skall ingå i detaljerade bestämmelser, nå det åsyftade målet. En blick på vårt lands stora utsträckning torde vara tillräcklig att, äfven om man ej kände, det i afseende å så väl samfärdsel som prisförhållanden och lokala omständigheter olikheter förefinnas, öfvertyga en hvar, det så måste vara fallet. Under sådana omständigheter torde lämpligare sätt för ordnandet af ifrågavarande angelägenhet ej finnas än att åt de myndigheter, som kunna antagas bäst känna förhållandena inom de olika länen, eller Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och landstingen, öfverlemna att, efter de i den allmänna lagstiftningen fastställda grunder, hvar inom sitt län meddela de närmare bestämmelser, som för ett fullständigt ordnande af denna angelägenhet kunna finnas erforderliga.

I afseende å förut omförmälda grunder vill Utskottet i främsta rummet och såsom hufvudregel framhålla, att den resande bör för sitt fortskaffande erlägga verkliga värdet inom den ort, der han färdas, af den tjänstbarhet, som den skjutsande genom fortskaffandet honom lemna. Riktigheten af denna regel i och för sig lär ej af någon bestridas, men mot dess tillämpning, i afseende å skjutsväsendet, har man anmärkt, att derigenom skjutslegan en eller annorstädes skulle komma att stiga till så högt belopp, att det skulle, om ej förhindra framfärdseln, åtminstone i hög grad försvåra all sådan. Det antagande, hvarpå denna anmärkning är stödd, är emellertid helt och hållet obevisadt, hvaremot, och då ej torde förnekas, att hvarje till den resandes förmån påbjuden nedsättning af skjutslegan under dess verkliga värde är en honom på andra skattdragande medborgares bekostnad tillskyndad vinst, man skulle med fog kunna ifrågasätta, huru vida ett upprätthållande, medelst nedtvingande af priset, af samfärdseln inom orter, i afseende å hvilka anmärkningen skulle kunna gälla, verkligen kan vara af den vikt, att man dermed bör i strid mot rättvisa och billighet fortfara.

Vid tillämpning af nämnda regel kan eller bör man emellertid af lätt insedda skäl ej öfverlemna utrönandet af skjutsens värde, eller, som

vore detsamma, bestämmandet för hvart särskildt fall af skjutslegans belopp, till en öfverenskommelse mellan den resande och den som skall fortskaffa honom, utan måste ett annat sätt härför utfinnas. I sådant hänseende har Utskottet tänkt sig anställande af entreprenadauktioner såsom den lättaste och enklaste utvägen, dervid man dock tillika och för att vinna säkerhet, det någon öfverdrift ej skulle kunna ega rum, kunde åt landstinget eller åt dem, som med den årliga markegångens sättande hafva befatning, uppdraga att för länet, eller, der omständigheterna sådant föranleda, för särskilda delar deraf, fastställa ett belopp, hvar-utöfver legan ej finge vid entreprenadauktion stegras.

Utskottet antager, att med nu föreslagna sätt för skjutslegans bestämmande och sedan de nya förhållanden, som antagligen med den af Utskottet tänkta genomgripande förändring af skjutsväsendet uppstå, vunnit tillräcklig stadga för att tillåta nödiga beräkningar, entreprenörer, de der äro villige att endast mot erhållande af den sålunda bestämda ersättning ombestyras resandes fortkomst, icke skola uteblifva, åtminstone ej i de orter, der skjutsen någorlunda jemnt anlitas och förty beräkningarne kunna med större grad af visshet göras, samt att alltså i framtiden samfärdselns upprätthållande medelst skjuts skall helt och hållet på den enskilda företagsamheten ankomma, dertill äfven skulle i ej ringa mån bidraga, om större lättnad, än som nu förefinnes, bereddes i möjligheten af skjutsstationers förflyttning.

För den närmaste tiden efter förändringens genomförande, likasom äfven i sådana landsändar, der begagnande af skjuts endast sällan förekommer, jemväl för en längre tid derefter, torde dock den enskilda företagsamhetens uteslutande användande för ändamålet ej vara att i allmänhet påräkna, hvadan dervid, och på det ej ett alltför stort hinder i samfärdseln skall uppstå, understöd från landstingets och statens sida torde blifva af nöden.

I afseende å sättet för bestämmande af detta understöds belopp har Herr Treffenberg föreslagit att, derest vid entreprenadauktion skjutslegan öfverstege det värde, som enligt hans förslag skulle af den resande erläggas, entreprenören skulle vara berättigad att för skilnaden mellan samma värde och legans belopp erhålla godtgörelse af allmänna medel; Herr Assarsson åter har föreslagit, att en ersättning i ett för allt skall genom auktion bestämmas och tillfalla entreprenören. Båda dessa förslag äro förtjenta af uppmärksamhet, men vid val dem emellan torde, efter Utskottets mening, företrädet böra lemnas åt det senare, då Herr Treffenbergs förslag företer den olägenhet, att, om vid dess tillämpning miss-

bruk skulle förekomma, sådant endast med svårighet skulle kunna sedermera bevisas.

Vidkommande sättet för utgörande af den till entreprenörerna utgående ersättning, har Utskottet, som ofvan är antydt, ansett ej vara lämpligt att helt och hållet lägga denna utgift på statsverket. Möjligen skulle derigenom saken komma att på en eller annan ort ej omfattas med det intresse, hvori man skulle hafva att söka en motvigt mot ersättningsbeloppens obilliga stegrande. Uti ett deltagande från länets eller dess representation landstingets sida i ersättningens utgifvande har Utskottet trots sig finna ett särdeles tjenligt medel att åstadkomma berörda för saken nödvändiga intresse, och vill Utskottet därför i afseende å verkställigheten af här angifna grunder såsom en hufvudsaklig bestämelse framhålla, att ifrågavarande ersättning skall, med halfva beloppet af hvardera, af landstinget och staten utgöras, dervid efter Utskottets åsigt borde så tillgå, att landstinget i första hand erlade hela ersättningssumman, men sedermera af statsmedel undfinge godtgörelse för hälften af hvad det sålunda utgifvit.

Hvad slutligen beträffar grunden för utdebitering af den skatt, landstinget möjligen kan finna nödigt att för ändamålet upptaga, har Utskottet i likhet med motionärerne ansett, att, i enlighet med stadgandet i § 47 mom. 2 af Kongl. förordningen om landsting den 21 Mars 1862, fördelningen bör ske i förhållande till den bevilling, som efter Art. II bevillningsstadgan utgår.

Med tillämpning af här antydda grundsatser, skulle efter Utskottets tanke den sedan många år städse återkommande frågan om skjutsväsendets ordnande vinna en på rättvisa och billighet hvilande lösning. Då emellertid möjligt är, att särskilda, för Utskottet okända omständigheter å en eller annan ort delvis lägga hinder i vägen för en sådan tillämpning, och då dessutom för ärendets slutliga afgörande en utredning, så vidt den kan ske, angående ungefärliga beloppet af den kostnad för statsverket, som skulle vara med ifrågavarande reglering förenad, synes vara erforderlig, har Utskottet funnit sig böra hemställa:

att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t, efter vederbörandes hörande och den vidare utredning, som kan finnas erforderlig, täcktes vidtaga åtgärder, ledande dertill, att skjutsväsendet varder hufvudsakligen på de här ofvan angifna grunder för framtiden ordnadt, samt i sådant hänseende låta ut-

arbeta och för Riksdagen framlägga förslag i de delar af ämnet, der Riksdagens medverkan erfordras.

Stockholm den 27 Mars 1875.

På Stats-Utskottets vägnar:

ARVID FR:SON POSSE.

Reservation:

af Herrar *P. O. Hörnfeldt* och *C. A. Larsson*: »Emot Stats-Utskottets betänkande, i fråga om förändrad reglering af skjutsväsendet, har jag varit af olika mening och får fördenskull anmäla min reservation på följande grunder: Att i underdånig skrifvelse anhålla det Kongl. Maj:t skulle vidtaga åtgärder, ledande dertill, att skjutsväsendet varder för framtiden ordnadt, samt i sådant hänseende låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag i de delar af ämnet, der Riksdagens medverkan erfordras, anser jag vara detsamma som att, till en oviss framtid, undanskjuta denna vid så många riksdagar omtuggade fråga, hvilken ingen kan vara bättre, än Riksdagen sjelf, i tillfälle att lösa på ett praktiskt och ingens rätt förnärmande sätt.

Detta sätt skulle, enligt mitt förmenande, vara att fatta följande definitiva beslut:

- 1:o att alla de, som vilja betjena sig af så kallad gästgifvareskjuts, skola vara skyldige att sjelfve vidkännas hela kostnaden för en sådan tjänstbarhet;
- 2:o att denna kostnad, eller värdet af skjutsen, utrönes genom fri täflan i de olika orterna, der skjutsanstalter anses behöfliga, genom entreprenadauktioner, der en hvar eger göra anbud, som sedermera af Konungens Befallningshafvande i länen pröfvas och fastställes;

- 3:o att fri rättighet för täflande entreprenör lemnas att flytta skjutsstation till den plats, der detta faller honom beqvämast, och att gästgifverihållningen dermed förenas, så vida detta kan ske utan att resandes anspråk på herbergerande och förplågning äfventyras; och
- 4:o att all den jorden hittills åliggande skjutsningsskyldighet upphör från och med den tid, då Riksdagens beslut i denna fråga vinner Kongl. Maj:ts stadfästelse samt nödiga entreprenadauktioner hunnit förrättas i de särskilda orterna.

Skjutsfrågan kan, enligt många's förmenande, icke nöjaktigt lösas på annat än nu föreslagna sätt; ty ingen må inbilla sig, att landstingen skola finnas beredvilliga att ikläda sig en så orimlig börda som att bekosta största delen af den skjutslega, som det kan falla hvilken resenär som helst in att landstingen påbörda, ännu mindre må man tro att de olika kommunerna skulle vilja öka sina redan, ofta nog, rätt känbara kontributioner för ett så främmande ändamål som resandes fortskaffning. Äfven om man antager att statsverket i sin ordning skulle finnas benäget att åtaga sig en återbetalningsskyldighet för större eller mindre del af de tillskott, landsting eller kommuner blefve skyldiga att betala; så fruktar jag att saken icke ändå skulle låta reglera sig på detta sätt. Så villig som den svenska allmänheten är att betala en nödig, nyttig och rättmätig utgift, så obenägen blir den att deltaga i utgifter, dem han anser obilliga och orättvisa.

Den grundsats som redan under en mängd af år varit tillämpad vid de nya skjutsstationer, som blifvit inrättade utmed jernvägarne, den nemligen, att skjutslegan beror på fri täflan utan ringaste bidrag af andra än den resande sjelf, borde numera utgöra en säker borgen för att samfärdseln icke blir hämmad genom skjutslegans frigifvande jemväl på de äldre skjutsstationerna. Det skulle sålunda endast vara i de norra orterna, som ännu icke hafva några jernvägar, man befarade att skjutslegan skulle i någon betydligare mån stegras; men jag frågar då: kan det vara rätt och billigt att en hemmansegare i Norrland skall betala ända till 480 kronor om året, från ett enda mantal, derföre att en skogsafverkare, som på sin rörelse förtjenar millioner, eller en arbetare som tjänar fem à sex kronor om dagen skall resa inom orten utan högre skjutslega än 1 krona 60 öre per milen, då skjutsarens granne möjligen för en virkes-transport kan tjena ända till tio kronor om dagen för ök och karl? Är detta rättvist? Jag tror nästan hvarenda riksdagsman skall härpå svara ett blekladgt nej! Men icke dess mindre skall man skjuta ifrån sig

lagstiftningen, i fråga om rättelsen häraf, på regeringen, som redan förut är belastad med en sådan massa skrifvelseförslag, deraf en del legat flera år och väntat på sin lösning, att ingen utsigt finnes för densammas behandling på ännu många år.»

Herrar Grefve *L. af Ugglas* och *E. af Klint* hafva begärt få antecknadt, att de hos Utskottet icke deltagit i behandlingen af förevarande ärende.